

ECOVAST – European council for the village and small towns radna grupa za ruralnu arhitekturu – Mađarska 17–20. 3. 1989.

Ksenija Marković

Regionalni zavod za zaštitu spomenika kulture
Zagreb

Sastanak radne grupe za ruralnu arhitekturu pri udruženju ECOVAST upozorio je na niz značajnih problema u tretiranju ruralnih prostora u Evropi. Ovdje se donose skraćene teze, ciljevi i program evropske radne grupe koja se bavi zaštitom ruralnih prostora.

Ruralni svijet se smatra prostorom simbioze u kojem se čovjek i priroda udružuju. Čovjek u ruralnom svijetu crpi svoju tradiciju, korijene i nalazi svoje izvore. Danas je ruralni svijet jamac očuvanja prirodne i obrađene okoline i ujedno je stvaralac kulturne i arhitektonske baštine. U ruralnom svijetu čovjek nalazi kvasac progresa i ravnoteže za sebe i za buduće generacije.

Poznato je da više od trećine evropskog stanovništva, tj. oko 150.000.000 ljudi živi u malim gradićima i selima, 85 posto evropskog kontinenta je ruralno. Narodi Evrope kroz povijest su prošli mnoge faze. Tako je u vanjskim regijama od sjevera prema jugu, tj. od Skandinavije pa velikog dijela Portugala, Španjolske, južne Italije i Grčke – ruralna populacija kontinuirano iz stoljeća u stoljeće odlazila, a oni koji su ostajali na selu postajali su siromašni i proglašeni zaostanima. Ista situacija može se pratiti i u Jugoslaviji, polazeći od Slovenije preko Istre, u kojoj se niz manjih naselja u unutrašnjosti napuštao, a tako i u kontinentalnoj Hrvatskoj te dalje prateći po republikama pojedine dijelove sve do juga Kosova i Makedonije.

Događa se da u centralnim regijama urbani i industrijski rast ugrožava male gradiće i sela dok izdvojena područja ekonomski nazaduju i iz tih krajeva stanovništvo imigrira, na taj način ruralna baština i tradicijske vrijednosti ruralnog prostora iz dana u dan su ugroženije.

Seoske zajednice i ruralni svijet u prošlosti su uvelike pridonijeli evoluciji evropske civilizacije a i u budućnosti imaju bitnu ulogu. Brze i korjenite promjene koje doživljavaju seoski krajolici, seoske zajednice i selo u Evropi postaju izvor ekološke, ekonomske, socijalne i kulturne neravnoteže.

Tradicionalne vrijednosti i karakteristike kao što su vinorodne terase Italije, vjetrenjače Mallorce, seoske drvene crkve i drveno graditeljstvo u velikom broju evropskih zemalja danas je zapušteno i propada. Razvojem masovnog turizma već je transformira-

na obala Mediterana a sličnu situaciju upravo pratimo u našoj zemlji, na Jadranu kao i unutar lijepih i atraktivnih mjesta. Zagađivanje zraka, vode i zemlje uzrokuje ozbiljnije posljedice. Velike prostorne plohe u Poljskoj su pretvorene u moderna poljoprivredna dobra i male rudarske centre uz veliku dozu zagađivanja. Rumunjska je od nedavno suočena s programom sustavnog sređivanja, iz 8000 sela stanovništvo je preseljeno u nove agroindustrijske centre, dok su stara naselja raskopana buldožerima.

Ozbiljno shvativši ekološku i kulturno-povijesnu situaciju u Evropi, stvoreno je 1984. godine panevropsko udruženje organizacija i pojedinaca ECOVAST, koje ima status konzultativnog organa pri Evropskom savjetu. Svoj radni program ECOVAST ostvaruje putem radnih grupa. Do sada je osnovano pet radnih grupa za sljedeća područja:

- integrirani ruralni razvoj
- seoski turizam
- ruralnu arhitekturu
- očuvanje seoske zajednice
- obrazovanje o okolišu.

U suradnji s Telecottages International namjerava upotrebom moderne informacijske tehnologije stimulirati poduzetništva na selu povezujući cijelu Evropu.

Cilj ECOVASTA je:

- stimuliranje ekonomskog, socijalnog i kulturnog vitaliteta, te administrativnog identiteta seoskih zajednica u Evropi,
- očuvanje i promicanje obnove spomenika kulture i prirode seoskih zajednica.

ECOVAST ukazuje na specifične probleme ruralnih regija promičući praktične odgovore u okviru internacionalne razmjene ideja i praktičnih iskustava.

Sastanak radne grupe za ruralnu arhitekturu u Mađarskoj od 17. do 20. 3. 1989. imao je za krajnji cilj izradu upitnika, koji će ispunjen dati podatke o zaštiti tradicijske arhitekture, o broju evidentiranih, preventivno zaštićenih objekata te broju objekata na kojima se izvode zaštitni radovi. Pitanja se tiču izobrazbe kadrova u službi zaštite a tako i izobrazbe majstora koji izvode stare tehnike a tu su i pitanja o mogućnostima nabave starinskih materijala tj. onih koji se danas rjeđe proizvode kao što su: ražena slama, biber-cri-

jep, kalana šindra i sl. Upitnik će biti pokazatelj za dalje aktivnosti u zaštiti ruralne arhitekture i prostora kao i tradicijskih vrijednosti u Evropi.

U tri dana aktivnog rada grupa ECOVAST je u Mađarskoj posjetila selo Hollökö, smješteno na granici s Čehoslovačkom. Selo je proglašeno spomenikom 0 kategorije svjetske baštine. Naselje je nastalo na blagim valovitim brežuljcima, a tradicijska arhitektura je po mnogim elementima slična našoj, naime tipična je za panonski kulturni krug s tročlanom razdiobom prostora, podrumom ispod jednog dijela kuće a tako i oblikom, volumenom, nagibom krovišta, zabatima itd.

U naselju su tri spomenika 0 kategorije i to: stara gradina, drvena crkva i najstarija i najkarakterističnija kuća. Svi ostali spomenici su III. kategorije. U dijelu naselja očuvana je stambena funkcija, ali su uvedeni i novi sadržaji: jedna kuća je pretvorena u muzej, nekoliko njih u restorane, motele bistroe i suvenirnice.

Iskustva službe zaštite u Mađarskoj su značajna i za našu zemlju, naročito zbog sličnosti materijala i načina gradnje tradicijske arhitekture.

Radna grupa posjetila je i mjesto Apostog, te je dodijeljena diploma Eüropa Nostra sinagogi koja je tom prilikom proglašena najbolje restauriranim spomenikom u Evropi.

Primljeno: 18. 5. 1989.

SUMMARY

ECOVAST – The European Council for Villages and Small Towns – Study Group for Rural Architecture – Hungary 17–20 March, 1989.

Ksenija Marković

Realizing that the ecological, cultural and historical situation in Europe has to be taken seriously, because of the economic decline of rural areas, emigration of the population, and the increasing threat to rural heritage, a pan-European society of organizations and individuals – ECOVAST – was founded in 1984. ECOVAST has the status of a consultative organ of the Council of Europe, realizing its programme through study groups.

A meeting of the study group for rural architecture, held in Hungary from 17 to 20 March 1989, aimed at the preparation of a questionnaire in order to collect data relevant for their future activities concerning the protection of European rural architecture, sites and traditional values.

Izvanredna sjednica Savjetodavnog odbora ICOM-a

Ljerka Metež

Muzejski dokumentacioni centar
Zagreb

Izvanredni sastanak Savjetodavnog odbora ICOM-a održan je 15. i 16. ožujka 1989. u Parizu, a prisustvovalo mu je 47 članova i 120 promatrača. Sastanak je bio sazvan samo zbog jedne točke dnevnog reda – rasprave o Prijedlozima amandmana na ICOM-ov Statut, koje je Odbor trebao prirediti za Generalnu konferenciju u Hagu.

Predloženi amandmani rezultat su rada više radnih grupa koje su u nekoliko godina nastojale razraditi detalje Statuta što su ostali nedorečeni, a neke članove zamijeniti i osuvremeniti. Prijedloge je formuirala radna grupa u sastavu: dr. V. Sofka (Švedska), dr. D. McMichael (Australija) i dr. a. o. Konaré (Mali). Na upit koja je osnovna karakteristika novooblikovanog Statuta bilo je odgovoreno da je to demokratičnost, a u tom su smislu sudionici raspravljali vrlo angažirano i detaljno, o svakom članu posebno. U duhu iste ideje trebalo je, mijenjanjem nekih članova, više prava dati nacionalnim komitetima na račun Izvršnog odbora i Sekretarijata ICOM-a. Odbijen je prijedlog da članove s pravom glasa iz pojedinih nacionalnih komiteta bira Izvršni odbor ICOM-a, odnosno birat će ih nacionalni komiteti sami.

Bilo je dosta prijedloga da se stari Statut ne mijenja, odnosno da se ne dopunjuje i ne stvara tako glomazan materijal koji sada ima više od 70 stranica, a neki članovi vrlo složena tumačenja, za što bi ponekad trebalo i znanje pravnika (primjedba Nordijskih komiteta). Nakon dvodnevnog rada Prijedloge je, uz neke izmjene, prihvatio Savjetodavni odbor, koji će ih predložiti Generalnoj konferenciji na usvajanje.

Kao zaključak može se reći da je tako oblikovanim Statutom većina elemenata razrađena i precizirana do u detalje kao: članstvo, pravo glasa, institucionalno članstvo, prava i kompetencije pojedinih tijela itd. Veći broj nacionalnih komiteta planira da, nakon usvajanja na Generalnoj konferenciji, tiska Statut na vlastitom jeziku, a među njima je i Jugoslavenski nacionalni komitet.